

بهداشت گاوداری

نکات کلی

- رعایت فواصل مجاز :
  - با شهر، روستا، فرودگاه، حریم دریا، مراکز اصلاح نژاد، گشتارگاه صنعتی دام ۱۰۰۰ متر، با گشتارگاه صنعتی طیور، گاوداری صنعتی، سالن جوجه کشی، مرغداری و کارخانه خوراک دام ۵۰۰ متر، با حریم راه آهن و گوسفند داری صنعتی ۲۰۰ متر، با جاده اصلی و اتوبان ۱۵۰ متر
- جهت ساختمان ها :
  - بر طبق شرایط جغرافیایی (باد، آفتاب، حرارت)، جنوب و جنوب شرقی است.
- سیستم فاضلاب :
  - باید شیب مناسب داشته باشد و قابل ضد عفونی کردن باشد.
- نصب حوضچه ضد عفونی در محل درب ورود و خروج وسایط نقلیه
- نصب حوضچه ضد عفونی در محل درب ورود و خروج افراد

- درخت کاری و گلکاری
- ممانعت از ورود حیوانات ولگرد، مبارزه با جوندگان موذی
- کنترل حشرات موذی :
- جمع آوری کود، سمپاشی روی کود، استفاده از سموم ضد مگس و نصب توری
- ممانعت از ورود و خروج افراد متفرقه
- آموزش موازین بهداشتی به پرسنل و کنترل آن ها
- اخذ کارت بهداشتی برای روی پرسنل
- استفاده از چکمه و روپوش مخصوص برای ویزیتورها و واکسیناتورها
- آب مصرفی :
- آزمایش میکروبی، انگلی، شیمیایی (سرب، آرسنیک، نیترات، فلئور) ،
فیزیکی (شوری و سختی)

اصول بهداشتی در احداث جایگاه دام

مزایای جایگاه بسته

- به گاوها توجه بیشتری می شود.
- بررسی دقیق و روزانه جیره صورت می گیرد.
- وقت کافی برای تغذیه دام ها وجود دارد.
- دام ها در زمستان، زمان استراحت بیشتری دارند.
- انجام عملیات دامپزشکی، سهل تر است.
- امکان شیردوشی با دست، در صورت لزوم، وجود دارد.

معایب جایگاه بسته

- احداث آن، هزینه نسبتا زیادی دارد.
- تغذیه دام ها، زمانبر است.
- دام روی کف جایگاه، احساس ناراحتی بیشتری دارد.
- امکان ابتلای دام ها، به بیماری های اندام های حرکتی بیشتر است.
- انجام اعمال بهداشتی بر روی جایگاه، زمانبر است.

مزایای جایگاه باز

- تاسیس آن، نسبتاً کم هزینه است.
- جمع آوری کود و فضولات در این جایگاه، آسان است.
- بهداشت جایگاه، ساده تر است.
- دام ها استراحت بیشتری در محوطه گردش، می کنند.
- بیماری های مفصلی، در این جایگاه ها کمتر مشاهده می شود.

معایب جایگاه باز

- پوست دام ها کثیف تر است.
- توجه انفرادی به دام ها، کمتر است.
- تغذیه بر اساس تولید، به طور انفرادی، دشوارتر انجام می شود.
- شیردوشی دستی (در صورت نیاز) دشوارتر است.

بهداشت در جایگاه بسته

- بیشتر در مناطق سردسیر، مورد استفاده قرار می گیرد.
- دام ها، در بیشتر اوقات زمستان و شب ها در فصول دیگر، در جایگاه استقرار دارند.
- شیردوشی و تغذیه در جایگاه انجام می شود، بنابراین آلودگی جایگاه، به علت دفع فضولات، زیاد است.
- نکات مهم در تاسیس:
  ۱. جایگاه قابلیت ضد عفونی شدن داشته باشد.
  ۲. نور و تهویه مناسب داشته باشد.
  ۳. آب تمیز و بهداشتی در دسترس باشد.
  ۴. حمل کود، ساده باشد.
  ۵. کف محکم و مناسب، داشته باشد.

ویژگی های آخور جایگاه بسته

- باید از آلودگی و حیف و میل خوراک دام، جلوگیری کند.
- از لحاظ بهداشت، شستشو و نظافت، مناسب باشد.
- باید روزانه از غذای روز قبل، تخلیه شود.
- برای جلوگیری از آسیب به دام، زوایا و کناره ها غیر قابل نفوذ و مدور داشته باشد.
- جهت سهولت شستشو و ضد عفونی، کف غیر قابل نفوذ داشته باشد.

ویژگی های در جایگاه بسته

- عریض باشد:
- برای جلوگیری از بروز آسیب هنگام رفت و آمد و سهولت جمع آوری کود، تغذیه، شیردوشی و پخش بستر
- لبه صاف و فاقد زوایای تیز و برنده داشته باشد.
- ترجیحا بصورت کشویی و یا لولادار باشد.

ویژگی های پنجره های جایگاه بسته

- پنجره های جنوبی جهت نور گیری استفاده می شوند.
- پنجره های شمالی جهت تهویه مورد استفاده قرار می گیرند.
- پنجره های سقفی برای تامین هوا، نور و تهویه استفاده می شوند.
- مساحت پنجره ها حداقل یک دهم مساحت کف است.
- نصب توری، ضروری است.

تهویه و نور جایگاه بسته

- تهویه ناقص:
  - سبب افزایش دما، رطوبت، گاز آمونیاک محیط، کاهش اشتها و تولید و ابتلا به بیماری های تنفسی و مفصلی میگردد.
- تهویه طبیعی:
  - از طریق پنجره ها صورت می گیرد.
- تهویه مصنوعی:
  - به کمک هواکش ها انجام می شود.
- یک لامپ ۱۰۰ وات در هر ۵ – ۳ متر برای ۴ گاو، کفایت می کند.
- از نورافکن، استفاده نمی شود.
- از لامپ پر روی آخور، استفاده می گردد.

ویژگی های آبشخور جایگاه بسته

- وجود آب دائمی، تمیز و بهداشتی، سبب تولید مناسب تر می گردد.
- بهترین و بهداشتی ترین آبشخور، آبشخور اتوماتیک است.
- معمول ترین آبشخور، آبشخور دسته جمعی است.
- شستشو و برس زدن هفتگی آبشخور باید انجام شود.
- جهت جلوگیری از رشد جلبک، ریختن آهک در کف آبشخور، توصیه می شود.
- جهت کنترل سطح آب، از شناور استفاده می گردد.
- برای محافظت از شناور، از محافظ فلزی استفاده می شود.

ویژگی های سقف و دیوار جایگاه بسته

- باید قابلیت شستشو و ضد عفونی شدن، داشته باشند.
- استفاده از ورقه های موج دار آهنی یا ایرانیت، برای سقف مناسب است.
- استفاده از عایق پشم شیشه برای سقف، توصیه می شود.
- بهتر است، دیوار تا ارتفاع ۱ متری دارای پوشش سیمانی باشد.

ویژگی های کف جایگاه بسته

- باید محکم و با دوام باشد.
- باید در برابر محلول های ضد عفونی کننده و ادرار، مقاوم باشد.
- سهولت شستشو و ضد عفونی داشته باشد.
- باید هموار و بدون لغزندگی باشد.
- باید شیب ملایم داشته باشد.
- بهتر است کف آن، بتنی باشد.

زهکشی جایگاه بسته

- خارج کردن سریع ادرار و مایعات، ضروری است.
- وجود رطوبت باعث زنده ماندن عوامل بیماریزا، بروز ناراحتی مفاصل، اورام پستان، لیز خوردن دام و ... می گردد.
- همچنین، در اثر تخمیر آن ها، گازهای بدبو ایجاد می شوند.
- پس، از چاه های غیر قابل نفوذ بیرون از جایگاه، استفاده می شود.

بهداشت جایگاه باز

- سه دیوار و یک سقف داشته و یک طرف آن، کاملاً باز است.
- امکان نگهداری دام ها در هوای آزاد و سرمای زمستان وجود دارد.
- دمای بستر حدود ۳۰ درجه است که، دام ها در زمستان، روی آن استراحت می کنند.
- قسمت های مختلف این جایگاه عبارتند از:
  ۱. ناحیه سقف و بهار بند
  ۲. گوساله دانی، زایشگاه و بیمارستان
  ۳. هانگار علوفه و انبار کنسانتره
  ۴. آخور و آبشخور
  ۵. سالن شیر دوشی ، سالن نگهداری شیر و سالن انتظار

محوطه مسقف

- محل استراحت دام و فرار از شرایط نامساعد طبیعی است.
- دارای تهویه دائمی است.
- به خصوص در زمستان، دارای بستر خشک (به کمک کلهش) بوده و جمع آوری بستر، معمولاً در فصول گرم انجام می شود.
- کف می تواند از جنس خاک (بهترین، زهکشی مناسب)، آجر فرش، سیمان (مناطق مرطوب) و یا سنگ باشد.
- جمع آوری کود باید به طور منظم انجام شده و کود به فاصله حداقل ۱۵۰ متری دامداری، حمل شود.
- ایجاد آخور و آبشخور خارج از منطقه مسقف، سبب کم شدن کود بستر می شود.
- رنگ سقف سفید برای انعکاس نور خورشید، مناسب تر است.
- جهت بهبود تهویه در فصل گرما، تعبیه پنجره در سراسر دیواره شمالی توصیه می شود.

تخلیه کود و فضولات

- مجموعه ای از کود و ادرار، در جایگاه تجمع پیدا می کند.
- تماس با فضولات، باعث انتشار انگل ها و بیماری ها می شود.
- بی توجهی به روش صحیح جمع آوری و نگهداری کود، سبب تجمع مگس و حشرات، رشد انگل ها و میکروب ها می شود.
- کود حیوانات سالم را می توان در مزارع پخش نمود.
- کود دام های بیمار را با افزودن کود سوپر فسفات و پس از، از بین رفتن بوی بد، جهت تثبیت ازت و غنی سازی خاک، به کار می برند.

جمع آوری کود

- گاو بالغ، در حدود ۸-۷٪ وزن بدن در روز (حدود ۴۵ کیلوگرم)، کود تولید می کند.
- کود را می توان به دو شکل خشک یا مایع، جمع آوری نمود.
- راه های جمع آوری کود:
  ۱. کارگر و چرخ دستی
  ۲. تراکتور
  ۳. وسایل مکانیکی خودکار مانند تسمه نقاله

مقدار کود (تن / سال)	نوع دام ماده
۱۵	گاو ماده
۸/۵	گاو نر اخته
۸/۵	گاو گوشتی
۷/۵	گوسفند (۱۰ راس)
۱۰	اسب
۴/۵	طیور (۱۵۰۰ قطعه مرغ)

بهداشت بیمارستان دامپزشکی

- بیمارستان، محل نگهداری دام بیمار یا مشکوک، تا زمان بهبود است.
- به سبب تردد یا نگهداری دام های بیمار، انتشار بیماری، امکان دارد.
- ضد عفونی روزانه بیمارستان باید صورت گیرد:
  - شستشو با آب فشار قوی، سپس استفاده از سود ۵٪ و در نهایت شعله دادن
- پس از خروج دام بیمار، ضد عفونی بیمارستان انجام شود.
- شستشو و ضد عفونی وسایل کار، لباس کار و چکمه، پس از اتمام کار صورت پذیرد.

معدوم سازی لاشه

- دام تلف شده، نباید در محوطه گاوداری، کالبدگشایی گردد.
- جهت جلوگیری از انتشار بیماری، کالبدگشایی توسط دامپزشک صورت گیرد.
- به خصوص در موارد مشکوک به شاربن، توجه ویژه مبذول گردد.
- لاشه سمپاشی شده و در معرض نیش حشرات، قرار نگیرد.
- لاشه معدوم شده و در معرض حیوانات گوشتخوار، قرار داده نشود.

۱. گودال ها یا چال های بهداشتی

- باید در دورترین محل از گاوداری، استقرار داشته باشد.
- لاشه باید با آهک خشک، پوشانده شود.
- درپوش محکم آهنی لازم است.
- باید نسبت به آب غیر قابل نفوذ باشد و از ورود آب باران جلوگیری کند.
- دسترسی حشرات و گوشتخواران به لاشه باید محدود شود.
- باید از انتشار بو به خارج گودال، جلوگیری کند.

۲. دفن لاشه

- عملی ترین و متداول ترین روش است.
- از لحاظ بهداشتی، مناسب نیست.
- دفن باید دور از منازل مسکونی، جاده ها، جویبارها و آب های جاری انجام شود.
- لاشه باید در عمیق ترین قسمت گودال و بالاتر از سفره های آب های زیر زمینی قرار گیرد.
- گودال باید وسعت و عمق کافی داشته باشد.
- باید روی لاشه را با نفت یا فنل، پوشاند.
- سپس یک لایه آهک خشک، روی آن ریخته شود.
- در نهایت باید با خاک، روی آن را پوشاند.

۳. سوزاندن لاشه

- مطمئن ترین و بهترین روش می باشد.
- وقت گیر و پر هزینه است.
- ایجاد بوی بد می کند.
- سبب آزاد شدن برخی مواد شیمیایی در محیط می شود.
- کوره لاشه سوز :
  - سوخت آن نفت، گاز طبیعی و یا گازونیل است. باید نزدیک اتاق کالبدگشایی تاسیس شود.
- گودال باز :
  - گودی به اندازه درازا و پهناى لاشه باید بنا شده و از چوب و مواد سوختی زیر میله فلزی، استفاده می شود.

۴. پودر سازی لاشه

- مناسب ترین روش است.
- لاشه باید به طور مناسب، به کاخانه پودر سازی، انتقال یابد.
- در موارد مشکوک به مسمومیت با سرب و ... معاینه و تشخیص صورت پذیرد.